

ถอดบทเรียนโควิด-19 : ตอนที่ 2 รู้ทันโควิด-19

แต่ละครั้งที่ประเทศไทยเกิดสถานการณ์ที่ไม่ปกติขนาดใหญ่ เช่น เหตุน้ำท่วม หรือมีโรคระบาด หน่วยงานต่างๆ จะจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการในสถานการณ์ฉุกเฉิน (Emergency Operation Center) เพื่อทำหน้าที่ดูแลเหตุการณ์นั้น โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักและเกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้นเป็นผู้ดำเนินการ

แต่สถานการณ์โรคโควิด-19 ถือเป็นสถานการณ์พิเศษ ที่นอกเหนือจากการที่ต้องแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วนแล้ว การรับรู้ข้อมูลที่ต้อง รวดเร็ว และแม่นยำ ถือเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะโรคโควิด-19 ถือเป็นโรคใหม่ที่คนทั้งโลกยังไม่รู้จัก การแก้ปัญหาและรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่ไม่แน่นอนให้ได้ เราจึงจะต้อง “รู้ทันโควิด-19”

ย้อนกลับไปเมื่อเดือนมกราคมที่ผ่านมา ในขณะที่สถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่เมืองอู่ฮั่น สาธารณรัฐประชาชนจีน เริ่มรุนแรง วช. ภายใต้สังกัดกระทรวง อว. ในฐานะที่มีบทบาทสำคัญด้านการวิจัย ได้เป็นหน่วยงานแรกๆ ที่จัดประชุมรวมพลคนวิจัย เพื่อรวบรวมสรรพกำลังด้านการวิจัย อาทิ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์และสาธารณสุข นักวิจัย และนักนวัตกรรมมาร่วมประชุมระดมความคิดเห็น หาแนวทางที่จะใช้การวิจัยมารับมือกับการระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทยและทำความเข้าใจกับไวรัสโควิด-19 ให้มากขึ้น โดยมีการให้ทุนวิจัยเร่งด่วน เพื่อถอดรหัสพันธุกรรมของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในประเทศไทย การจัดทำแบบจำลองทางคณิตศาสตร์เพื่อคาดการณ์การระบาด ตลอดจนการพัฒนาชุดตรวจวินิจฉัยและวิธีการรักษา การให้ทุนในระยะนี้ เน้นผลเร็วและใช้ประโยชน์ได้ทันสถานการณ์ในระยะสั้น

เมื่อถึงเดือนกุมภาพันธ์ วช.อว. ได้จัดเสวนา เผยแพร่รายงานขององค์การอนามัยโลกที่เข้าไปสำรวจสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ในเมืองอู่ฮั่น โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญโรคติดต่อในประเทศไทย ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิคุ้มกันในประเทศไทย และผู้แทนองค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทย ร่วมเสวนา

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น นับว่า วช.อว. เป็นหน่วยงานแรกๆ ที่นำร่องการจัดเสวนาผ่านออนไลน์ เพื่อแสดงตัวอย่างของวิถีใหม่ในการเว้นระยะห่างทางสังคม โดยการถ่ายทอดสดผ่านทางออนไลน์ถึงผู้ชมอีกนับหมื่นคน ให้นักไทยได้รู้จักโรคระบาดโควิด-19 อย่างชัดเจนเป็นครั้งแรกว่า ผู้ที่ติดเชื้อมีอาการอย่างไร และระดับความรุนแรงของโรคนี้ มีมากเพียงใด ไม่เพียงเท่านั้น ในสัปดาห์ต่อมาหลังการจัดเสวนาออนไลน์ครั้งแรก ก็ได้มีการจัดเสวนาในหัวข้อเชิงสังคมศาสตร์ ร่วมกับราชบัณฑิตยสภา โดยรวบรวมกูรูด้านสังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสุขภาพ เข้าร่วมถกในประเด็นจะใช้ชีวิตอย่างไรในโลกยุคโควิด-19 มุ่งเน้นให้ข้อมูลด้านผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไป เพื่อลดความตื่นตระหนก สร้างเสริมภูมิคุ้มกันด้านจิตใจและทำความเข้าใจกับสถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตรองรับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนนั้นและสามารถผ่านไปได้

นับจากนั้นมาข้อมูลเกี่ยวกับโรคโควิด-19 ก็มียอดมากขึ้นเรื่อยๆ มีข้อมูลจำนวนมากเกินกว่าที่กำลังของสาธารณสุขจะดูแลได้

ด้วยเหตุนี้ ผมจึงจัดตั้ง ศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินทางการวิจัยและวิชาการ (RKEOC) เพื่อทำงานด้านการจัดการข้อมูลเชื่อมกับศูนย์ EOC ของกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้เรามั่นใจว่า จะมีข้อมูลเพียงพอทันสถานการณ์ และถูกต้องอยู่ตลอดเวลา

ทีมงานของ RKEOC มิได้มีมากนัก มีผมซึ่งโดยวิชาชีพก็ดูเรื่องนี้อยู่แล้ว กับทีมงานในสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ 3-4 คน ที่จะมอนิเตอร์ข่าวจากทั้งในประเทศ และต่างประเทศ โดยมีเครือข่ายอาจารย์มหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เช่น เครือข่ายอาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ทำเรื่องการตรวจวินิจฉัย มีเครือข่ายที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เฝ้าระวัง

โรคติดต่อเหล่านี้ มีเครือข่ายโรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน ที่มีความเชื่อมโยงการจัดทำแบบจำลองต่างๆ เครือข่ายเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญของข้อมูลที่ใช้ในการบริหารสถานการณ์ได้เป็นอย่างดี

ข้อมูลที่เรานำเสนอเป็นข้อมูลทางวิชาการ ที่มีทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลจากการวิเคราะห์ส่งต่อให้กับฝ่ายสาธารณสุขใช้เป็นข้อมูลในการดูแลการแพร่ระบาด ขณะเดียวกันทีมงานของ วช. อว. ก็นำข้อมูลที่ประชาชนควรรู้นำเสนอในรูปของ Infographic และกราฟ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจได้ง่ายๆ ดูแล้วรู้ว่าจะต้องดูแลตนเองอย่างไร ประชาชนหันมาดูแลตัวเอง ทั้งการสวมหน้ากากอนามัย ล้างมือ และเว้นระยะห่าง ก่อนรัฐบาลจะสั่งล็อกดาวน์ นำไปสู่ความสำเร็จของประเทศไทยในการควบคุมโควิด-19

การให้ข้อมูลเป็นส่วนสำคัญนำมาสู่ความสำเร็จ และข้อมูลเหล่านี้เราไม่ได้ใส่ความเห็นส่วนตัวลงไป ภาควิชาการอย่าง วช. อว. ให้แต่ข้อเท็จจริง และเป็นข้อเท็จจริงที่กลั่นกรองแล้ว มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ มีการประมวลโดยทีมงานที่มีความสามารถ มีประสบการณ์แล้ววิเคราะห์อย่างเนิ่ใจว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร ซึ่งข้อเท็จจริงเหล่านี้ ทำให้แพทย์ พยาบาล และผู้ที่ปฏิบัติงานในด่านหน้าได้รู้ถึงสถานการณ์ และสามารถวางแผนการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง รวมถึงทำให้คนไทยรู้ทันโควิด-19 สามารถตัดสินใจดูแลตัวเองได้ จนประเทศไทยประสบความสำเร็จในการหยุดยั้งการระบาดของโควิด-19 ในยุคแรกได้อย่างสวยงาม

โดย ศาสตราจารย์ ดร. นายแพทย์สิริฤกษ์ ทรงศิวิไล ปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) อดีตผู้อำนวยการสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และอดีตหัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรม การแพทย์ และการวิจัยและพัฒนา ศบค.

